

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

TÉNYEK ÉS LEHETŐSÉGEK A MANGALICATENYÉSZTÉSBN

A sertésstratégia és a kormányzati eszközök szerepe az őshonos állatfajták tenyésztésében

Szépe Ferenc
főosztályvezető
Mezőgazdasági Főosztály

2013. augusztus 17.

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum
Farmer Expó kiállítás területe, K-pavilon

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A sertéságazat helyzetét javító intézkedések

A sertéságazat évek, évtizedek óta komoly gondokkal küzd Magyarországon, eljutottunk ahhoz a pontig, ahol csak **gyors és határozott kormányzati intézkedésekkel** segíthetünk az ágazaton. A kormány határozott szándéka, hogy a kedvezőtlen folyamatokat megállítsa, és a sertésprogram révén **6-7 év alatt megduplázódjon a hazai állomány**, tehát a sertések száma elérje a **6 milliót** az országban.

Esélyeink megítéléséhez célszerű röviden áttekinteni **a nemzetközi és a hazai helyzetképet:**

Világszinten **a húsfogyasztás mintegy 37 százalékát a sertéshús adja**. A sertéságazatban **2020-ig évi 2 százalékos termelés- és fogyasztásnövekedés várható** a világon. A fogyasztás növekedésének fő helyszíne Ázsia és Dél-Amerika lesz, de ezek a növekedési tendenciák esélyt jelentenek a magyar sertéságazatnak is a kitűzött célok eléréséhez.

A minőség javításával, a gabonára alapozott hízlalással, magas élvezeti értékű, magas szinten feldolgozott, minőségi termékek értékesítésével alapozható meg a termelés növelése.

A melléktermékre alapozott kommersz tömegárú előállításával Magyarország nem versenyképes a jobb adottságú országokkal szemben.

Magyarországon a sertésállomány folyamatosan **csökkent** az elmúlt évtizedekben:

-1990-ben közel **8 millió** sertés volt hazánkban, **ebből koca 624 ezer.**

-2000-ben, még több mint **4,8 millió** sertés volt hazánkban; a kocák száma elérte a 348 ezret. A kormányzati ciklus végére, **2002-re**, közel **5,1 millióra emelkedett** az állomány egyedszáma, ebből koca 381 ezer.

-2005-ben, drasztikus csökkenést követően, mintegy **3,8 millió** darab sertéssel számolhattunk; a kocák száma 277 ezerre esett vissza.

-2010-ben, a második polgári kormány magalakulásakor már alig több mint 3,1 millió jószág volt a sertéságazatban, a 219 ezer kocával együtt.

A sertéságazat helyzetét javító program elindítása nem túrt halasztást, mert 2012-re az aszálykárok és a takarmányárak drasztikus emelkedésének hatására az állomány 3 millió alá esett.

A sertéságazat helyzetét javító stratégiai intézkedésekről szóló 1323/2012. (VIII. 30.) Korm. Határozatban kerültek meghatározásra a legsürgősebb elvégzendő feladatok, melyeknek megvalósítása, a legfontosabbakat kiemelve, az alábbiak szerint történik:

A NÉBIH a sertéságazati kapacitások felmérését még 2012-ben elvégezte, mely szerint az úgynevezett nagylétszámú sertéstelepek száma 766, az általuk tartott kocalétszám 223 377, a hízóállatok száma 1 484 161, a kisüzemekben 9283 gazdálkodó tart kocákat, összesen 28 467 állatot, és 22 264 gazda tart összesen 128 869 hízót.

A vágóhídi éves névleges kapacitás 7,8 millió sertés, ami a megnövelt sertéslétszám esetén is elégséges lenne.

Nagyobb probléma hogy a rendelkezésre álló termelő kapacitások nagy része elavult, felújításuk lenne szükséges, még inkább modern nagyméretű vágóhidak, és modern magas feldolgozottságú termék előállítására alkalmas feldolgozó üzemek létesítésére lenne szükség.

A feldolgozóipar helyzetét javító, a technikai színvonal emelését segítő berendezések beszerzésének támogatásához a források 2013-ban a mezőgazdasági de minimis támogatás formájában biztosíthatók. A 67/2013 sz. VM támogatási rendelet nemrég megjelent, ennek keretében összesen a 400 millió Ft kerülhet majd kifizetésre.

Kiemelt program a kutatás-fejlesztés támogatása különös figyelemmel a hazai előállítású fehérje arányának növelésére a sertés takarmányozásban, a húsminőséggel, reprodukciós képességgel kapcsolatos kutatások, az ízletes jó minőségű sertéshús hatékony előállítása érdekében, a hazai genetikai állományra, elsősorban a mangalicára és magyar sertésfajtákra alapozva, továbbá a hamisítások kiszűrésére alkalmas genetikai módszerek fejlesztése.

A herceghalmi Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet (ÁTK) a kísérleti terveket elkészítette, a szerződés 143 millió Ft összeggel megkötésre került, a végrehajtás folyamatban van.

Megkezdődött a **sertés teljesítményvizsgáló állomás bővítése és felújítása** Herceghalomban 207 millió Ft értékben.

A mangalica termékek fejlesztésére, népszerűsítésére, hazai és külföldi marketing rendezvények szervezésére, valamint a mangalica eredetigazolási-minőségbiztosítási program kifejlesztésére 110 millió Ft támogatásról a VM szerződést kötött a Mangalicatenyésztők Országos Egyesületével, a programok megvalósítása folyamatban van.

A hazai genetikai alapok fejlesztésére, a törzskönyvezés, a teljesítményvizsgálatok és a mesterséges termékenyítés technikai háttérének fejlesztésre a VM mezőgazdasági de minimis támogatást biztosít a tenyésztők részére 98 millió Ft összegben. A rendelet elkészült megjelenés előtt áll. Ugyancsak a genetikai alapok fejlesztésére a VM szerződést kötött a Magyar Fajtatiszta Sertést tenyésztők Egyesületével, melynek keretében megújul a törzskönyvi rendszer, fejlesztésre kerülnek a szelekciós technikák. Kiadványok, információs portálok készülnek, tenyészállat bemutatók, kiállítások megrendezésére kerül sor.

A piacok megszerzésének fontos eszköze az **előállított termékek eredetigazolására, minőségbiztosítására szolgáló rendszer kialakítása**, a működtetés támogatása.

A kialakítandó rendszer szakmai tartalmával, és szervezeti felépítésével és működtetésével kapcsolatos egyeztetések folyamatosan történnek. Megkötésre került a szerződés a Kiváló Minőségű Sertéshús minőségbiztosítási rendszer kidolgozására és auditálására, lezajlott a logó pályáztatása, a kiértékelés folyamatban van.

A VHT-val megkötésre került a rendszer bevezetésére és üzemeltetésére vonatkozó szerződés.

Fontos terület a **nyomonkövetést és az eredetigazolást megalapozó adatbázisok TIR, ENAR kiteljesítése**, az elektronikus adat bejelentési lehetőségek kiterjesztése, a rendszer szolgáltatások bővítése és az ellenőrzések biztosítása. Mindezzel a jogkövető termelőknek súlyos kárt okozó feketepiac visszaszorítása, a hazai és a külföldi fogyasztók bizalmának megerősítése a magyar sertéshúsból készült termékek iránt, ezáltal a hazai termék értékesítés növelése, és az exportpiacokon a magasabb ár elérése. A fejlesztéseket a NÉBIH végzi, a szerződéskötés folyamatban van.

Széleskörű belföldi és külpiazi marketing program indul a mangalicatermékek és a gabonán hizlalt minőségi magyar sertéshús értékesítésének ösztönzésére. A marketing programoknak részét képezi a különböző média felületek kialakítása, a külföldön és belföldön megrendezésre kerülő termék bemutatók, üzletember találkozók. A tárgyban a szerződések megkötése folyamatban van.

Fontos lépés az ágazat érdekében a sertéságazati termelési és piaci információs rendszer fejlesztése, az Agrárgazdasági Kutató Intézet által üzemeltetett tematikus honlap létrehozása, amely többek között:

- a meglévő, elérhető adatbázisokat összefoglalja és rendszerezi a létszám és mennyiségi adatokra, a piaci folyamatokra koncentrálva;
- a termelési tendenciák, a vágóállat minősítés, egyes input árak, termelői és fogyasztói árak egyaránt szerepelnek benne;
- tájékoztatást ad az ágazat jövedelmezőségét illetően;
- az adatok mellett elemzéseket és nemzetközi kitekintést is ad;
- nyomon követi a legfontosabb jogszabályi változásokat (nem csak támogatásokról, hanem állategészségügyről, állattenyésztésről is).

Az ágazat fejlődőképességét bizonyítja, hogy

- a 2012. évi **állattartó telep korszerűsítési támogatási jogcímre** mintegy 180 sertéssel foglalkozó ügyfél részére mintegy **25 milliárd forint** támogatási összeg került elfogadásra,
- a **mezőgazdasági termékek értéknövelése támogatási jogcímen 638 millió forint** támogatási összeg került megítélésre 15 olyan támogatást kérőnek, akik sertésfeldolgozásban érdekeltek.

A szélesebb termelői köröket érintő feldolgozóipari és sertéstelepi fejlesztések az új támogatási ciklusban indulhatnak el.

Nagyságrendekkel nagyobb forrást tervezünk a következő EU-költségvetési időszakban **az élelmiszer-feldolgozás fejlesztésére**, mivel a 2007-13 között az előző kormány által összeállított Új Magyarország Vidékfejlesztési Program méltatlanul háttérbe szorította ezt a kulcsfontosságú szektort, stratégiai versenyhátrányt teremtve a magyar élelmiszergazdaság számára.

Mindezek elsősorban a termelésnövelést megalapozó főleg infrastrukturális és minőségi fejlesztést célzó intézkedések.

A termelői és feldolgozóipari beruházásokhoz szükséges nagyobb arányú fejlesztésekre a 2014-től induló új támogatási program keretében kerülhet sor.

Az intézkedések végrehajtása folyamatosan történik. A VM szakemberei folyamatosan egyeztetnek az érintett kutató intézetekkel, tenyésztő szervezetekkel, és az ágazati szakmai szervezetekkel.

Megkezdődött a 2014 évi intézkedések megtervezése is, a program folytatásához.

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

Kormányzati eszközök szerepe az őshonos állatfajták tenyésztésében

Hagyományos haszonállataink – mint a genetikai sokféleség megőrzőinek jelentősége I.

- A genetikai sokféleség megőrzése, csökkenésének megállítása mind a földi élet, mind az emberiség táplálása szempontjából a jövő kulcskérdése.
- A genetikai erőforrások - mint a meg nem újítható természeti erőforrások felkutatása, megőrzése és fenntartható hasznosítása az elmúlt 15 évben világszerte egyre fontosabb törekvéssé vált.
- A klímaváltozás, az élelmiszerbiztonság, környezetvédelem és a magas beltartalmi értékű „funkcionális” élelmiszerek iránti megnövekedett igény következtében egyre inkább előtérbe kerülnek hagyományos haszonállataink, így a mangalica sertés is.
- Egy adott hagyományos, rég honosult állatfajta eltűnése adott esetben egyúttal a tulajdonságait meghatározó génállomány örökre történő elvesztésével jár, amely többé nem rekonstruálható és mással nem pótolható.

Hagyományos haszonállataink – mint a genetikai sokféleség megőrzőinek jelentősége II.

- A génbankokban tárolt génkészletek jelentősége a közvetlen és közvetett felhasználók szemében a biológiai sokféleség védelme szempontjából, az állattenyésztésben és -nemesítésben, az állati szaporítóanyag kereskedelemben, valamint speciális tulajdonságokkal rendelkező termékek előállításában rendkívüli mértékben megnőtt.
- Az őshonos, valamint a veszélyeztetett helyzetbe került állatfajták hazánk magas genetikai értéket képviselő, kiemelt jelentőségű természeti értékei, a biológiai sokféleség megőrzői és különleges minőségű, magasabb élvezeti értékű, illetve bio élelmiszerek, márkázott termékek alapanyagai is egyben.

Hagyományos haszonállataink megőrzésének mezőgazdasági - szakmai indokai

- kialakításuk magas színvonalú tenyésztési munka eredménye,
- az emberiség változó igényének kielégítését szolgálhatják,
- belőlük készített termékek magas élvezeti értéket képviselnek, különleges termékek alapanyagai,
- ellenálló-képességük állategészségügyi szempontból is figyelemre méltó,
- marginális területek hasznosítására alkalmasak,
- nemesítési, keresztezési rendszerekben használhatóak,
- különleges értéket képviselő géneket hordoznak,
- kutatásban kontrol csoportként részt vehetnek,
- a természetes termékek termelésének alapjait képezhetik,
- extenzív körülmények (kevés beruházás és energia ráfordítás mellett) között tarthatóak,
- a vidék lakosságmegőrző képességében jelentős szerepük van.

Kormányzati eszközök az őshonos állatfajták tenyésztésében Jogszabályi környezet I.

- A Biológiai Sokféleség Egyezmény (Riói Biodiverzitás Egyezmény),
- Nagojai Jegyzőkönyv a biológiai alapokhoz való hozzáférésről,
- A mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzésére, jellemzésére, begyűjtésére és hasznosítására irányuló EK tanácsi rendelet,
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK Tanácsi rendelet,
- Globális Cselekvési Terv az állatgenetikai erőforrásokért,
- Interlakeni nyilatkozat az állatgenetikai erőforrásokról.

Jogszabályi környezet II.

- az állattenyésztésről szóló 1993. évi CXIV. törvény és végrehajtási rendeletei,
- a védett őshonos mezőgazdasági állatfajták és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták körének megállapításáról szóló 4/2007. (I. 18.) FVM-KvVM együttes rendelet,
- a védett őshonos állatfajták genetikai fenntartásának rendjéről szóló 93/2008. (VII. 24.) FVM rendelet,

Védett őshonos és veszélyeztetett állatfajtáink támogatást vehetnek igénybe

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzésére nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 38/2010. (IV. 15.) FVM rendelet,
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a genetikai erőforrások megőrzése intézkedés keretében a védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták megőrzéséhez nyújtandó támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 17/2012. (II. 29.) VM rendelet alapján.

Szervezeti struktúra

Hazai szervezetek

- Az állatgenetikai erőforrások megőrzése terén kiemelt jelentősége van az államnak és a tenyésztő szervezeteknek.
- Az állam egyrészt a jogalkotáson és az egyes feladatok költségvetési támogatásán keresztül, a tenyésztő szervezetek pedig a kifejezett tenyésztésszakmai érdekek érvényre juttatásán keresztül hatnak az állatgenetikai erőforrások megőrzésére.
- A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták fenntartásáért felelős tenyésztő szervezetek tevékenységüket a tenyésztési hatóság hatósági felügyelete alatt végzik, így biztosítható az a jogelv, hogy alapvetően az állam felelőssége és kötelessége a rendelkezésére álló genetikai erőforrásokról gondoskodni, azokkal gazdálkodni. Jelenleg a hatósági jellegű intézményi háttérrel állami szinten a Vidékfejlesztési Minisztérium és a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) keretein belül működő tenyésztési hatóság alkotja.

Szervezeti struktúra

Nemzetközi szervezetek

- FAO Élelmezési és Mezőgazdasági Célú Genetikai Erőforrások Bizottsága, melynek az állatgenetikai erőforrások terén egyik fő feladata a Mezőgazdasági állatgenetikai erőforrások fenntartását célzó globális fejlesztése és monitoringozása.
- A CGRFA egyik testülete az Állatgenetikai erőforrásokkal foglalkozó kormányközi technikai munkacsoport, melynek fő feladata az élelmezési és mezőgazdasági célú állatgenetikai erőforrások megőrzésével és fenntartható használatával kapcsolatos ügyek intézése, megvitatása.
- Európai Regionális Fókusz Pont. A globális stratégiának a világon történő végrehajtására, illetve a nemzeti döntéshozatali folyamatok befolyásolására.

Kormányzati eszközök az őshonos állatfajták tenyésztésében

Támogatások I.

38/2010. (IV. 15.) FVM rendelet alapján nyújtott támogatás mértéke

1	A Állatfaj		B	
			Támogatási összeg, euró/egyed	
2			Génmegőrző nukleusz állomány	Fajtafenntartó állomány
3	szarvasmarha	magyartarka	200	115
4		magyar szürke	284	160
5	bivaly		200	115
6	ló		200	115
7	szamár		180	100
8	sertés		150	78
9	juh		45	24
10	kecske		45	24
11	tyúk		20	8
12	gyöngytyúk		20	8
13	kacsa		27	10
14	pulyka		35	14
15	lúd		40	16

A 38/2010. (IV. 15.) FVM rendelet alapján a mangalica sertés esetében a génmegőrző nukleusz állományokra 150 euró/egyed, a fajtafenntartó állományokra 78 euró/egyed támogatás vehető igénybe. A támogatás összege valamennyi állatfajra éves szinten több mint 700 millió Ft.

Kormányzati eszközök az őshonos állatfajták tenyésztésében Támogatások II.

A 17/2012. (II. 29.) VM rendelet visszánemtérítendő támogatás vehető igénybe az állatgenetikai erőforrások megőrzése keretében az alábbi célprogramokra:

- a) in vitro megőrzés célprogram;
- b) ex situ megőrzés célprogram;
- c) tenyésztésszervezés célprogram;
- d) tájékoztatás és ismeretterjesztés célprogram.

A támogatás összege éves szinten mintegy félmilliárd Ft.

Termék-előállítás a génmegőrzés szolgálatában

Elmondható, hogy minden őshonos mezőgazdasági állatfajta, így a mangalica sertés esetében is az elsődleges cél az, hogy magas genetikai értéküket eredeti állapotában megőrizzük és csak másodlagos cél, hogy piacra jutásukat elősegítsük. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a génmegőrző tevékenységet jelentősen segítheti a piacra jutás és a feladat csak így válhat teljessé.

A kereslet bővülése azonban magával hozza a termékhamisítások megjelenését és terjedését, mely termékhamisítások, mind élelmiszer-minőségi mind élelmiszer-biztonsági problémákat is felvethetnek. A származás ellenőrzés és a nyomon követhetőség ennek megfelelően fontos feladat az élelmiszerlánc számára (földrajzi árújelző, termékazonosítási rendszer).

A magyar állattenyésztés, mely, fajtáiról, tradícióiról, ízletes termékeiről és hungarikumjairól szerte a világon ismert, megállja helyét a nemzetközi versenyben is. A mangalica termékekkel tovább bővíthetjük jelenlétünket a nemzetközi piacokon, ezzel is öregbítve hazánk hírnevét.

Összefoglalás

Országunk hagyományainak, szakembereink fáradhatatlan munkájának köszönhetően, ma már egyre többen kíváncsiak agrárgazdasági és ezen belüli is kiemelten az állattenyésztési eredményeinkre, termékeinkre, így a Farmer Expo keretein belül szervezett, a sertésstratégia megvalósítását elősegítő szakmai- és kulturális programokra is.

Elmondható, hogy az elmúlt évek marketing tevékenységének köszönhetően hazánk egyetlen őshonos sertésfajtája, a mangalica sertés és a belőle készített termékeink egyre ismertebbé és keresettebbé váltak mind a hazai, mind pedig a külföldi piacokon.

Jelen szakmai tanácskozás kiváló lehetőséget biztosít a sertésstratégia megvalósításának elősegítésére, az őshonos sertésfajtánk múltjának megismerésére, jelenlegi helyzetének, fejlődési irányának felmérésére, az elmúlt időszakban elért eredmények számvetésére és a jövőbeni célok kitűzésére egyaránt.

Az elhangzó előadások, a bemutatott termékek segítségével felhívhatjuk a figyelmet hazánk értékeire, ezen belüli is kiemelten a kiváló genetikai adottságokkal rendelkező őshonos állatainkra, továbbá ízletes élelmiszereinkre, hungarikumainkra.

**Köszönöm a megtisztelő
figyelmet!**